

1

Het verhaal dat je graag van me wilt horen, begint niet met de erbarmelijke, akelige toestand van Lloyds dood. Het begint lang geleden, op een dag in augustus, toen de zon brandde op mijn gezicht vol blaren en ik negen was en mijn vader en moeder me verkochten aan een vreemde man.

Ik zeg mijn vader en moeder, maar eigenlijk was het mijn moeder. Ik zie hen nu voor me zoals ik hen zag op de dag waarop we Lloyd hebben leren kennen. Ze dragen de kleren die ze aanhadden wanneer we 's zondags naar de kerk gingen en wanneer we in de stad etalages gingen kijken, want als je dochter gaat weggeven aan een wildvreemde man moet je er op je paasbest uitzien.

Mijn moeder draagt een witte jurk vol grote rode klappen. Om haar taille zit een ceintuur van dezelfde stof en op haar hoofd prijkt een rode hoed met een witte plastic bloem. Haar schoenen en tas zijn wit. Mijn vader draagt een safaripak waarvan ik me de kleur niet meer kan herinneren. Of misschien was het helemaal geen safaripak en stel ik me dat alleen voor omdat alle mannen dat in die tijd droegen. Zijn haar glimt van de Brylcreem.

Voor mij was het een fijne dag. Ik droeg mijn lievelingsjurk, wit met kant en een paarse sjerp, mijn kerstjurk van vorig jaar. Ik was in de stad, op veilige afstand van de pesterijen van mijn Nemesis van het schoolplein, Nhau, die me thuis net zo pestte als op school doordat hij bij ons in de straat

woonde. Ik was in de stad met mijn vader, die tijdens het lopen mijn hand vasthield. Ik was vooral heel blij dat ik hem voor mij alleen had, omdat mijn ene zusje op school zat en het andere onlangs was overleden.

12 Ik kon mijn geluk helemaal niet meer op toen in het warenhuis een blanke vrouw van de afdeling chocola naar ons toe kwam terwijl we naar de liften liepen. Ze had een bril op met een langwerpige montuur dat aan weerszijden van haar gezicht spits omhoogliep, waardoor haar ogen werden vertekend, alsof ik ze door melkflessen zag, van die flessen met een gouden en zilveren dop die we in de winkel kochten. ‘Ze ziet eruit als een engel, is het geen engel?’ zei ze. Ze gaf me een dollarmunt. Die voelde groot en vreemd aan in mijn hand.

Dat roept een andere, nog vroegere herinnering op aan het kwartje dat ik op een keer van een zuster kreeg omdat ik vreselijk had gehuild na een injectie in het Gomo, het staatsziekenhuis voor de armen. Ik heb er snoep voor gekocht, en Nhau heeft me overgehaald het in de straat voor zijn huis te poten. Het zou uitgroeien tot een grote snoepboom, zei hij.

Van de afdeling chocola op de begane grond liepen we naar de lift. Een man in een kastanjebruin uniform en met een groot litteken in zijn gezicht meldde telkens bij welke verdieping we waren aangekomen. ‘Derde verdieping: speelgoed, kinderkleding en het restaurant,’ zei hij toen we uit de lift stapten.

Mijn ouders en ik installeerden ons naast elkaar aan één kant van een zitje. Er zweefde een bij boven mijn glas Cherry Plum totdat hij in de paarse frisdrank tuimelde. Hij probeerde weg te vliegen, maar zijn vleugels waren nat en zwaar, en hij spartelde in mijn prik. En behalve limonade was er ook ijs, een zorgvuldig opgebouwde grote coupe die Lloyd voor me had besteld – Lloyd zat aan de andere kant van het

zitje – compleet met een hele banaan en bestrooid met spikkels.

Ik herinner me ook de eerste woorden die Lloyd tegen me zei. ‘Spreek, Mnemosyne,’ zei hij.

Op dat moment kon ik absoluut niet weten dat Lloyd me plaagde, of dat Mnemosyne, de personificatie van het geheugen en de herinnering, een ander woord was voor mijn naam, Memory. Maar misschien verwar ik dit met de tweede dag dat ik hem zag, de dag waarop hij me meenam naar zijn auto en mijn nieuwe leven.

Ik zou ook kunnen beginnen met je alles te vertellen over Lloyd. Ik zou kunnen beginnen met je te vertellen dat ik hem niet heb gedood. ‘Moord,’ zei de officier van justitie die de zaak tegen mij uiteenzette voor de rechtbank, ‘is het wederrechtelijk en met voorbedachten rade doden van een mens die op dat moment nog in leven was.’

Nadat de politie me op de avond van zijn overlijden was komen halen, nadat ik was gearresteerd en naar het politiebureau in Highlands was gebracht, nadat ik drie dagen niet had gegeten of gedronken, nadat ik mezelf schor en mijn merg droog had gehuild – om Lloyd, hield ik mezelf voor, hoewel het eigenlijk uit angst was – en nadat de dromen weer waren teruggekomen, heb ik hun verteld wat ze wilden horen.

Ze schaterden het uit van ongeloof. ‘Vertel ons gewoon de echte waarheid. Je was zijn vriendin en hij was je vriend. Hij was je rijke oude minnaar. Vertel ons gewoon de waarheid, dat je hem hebt vermoord voor het geld.’

Het is vreemd wat voor onbenullige gedachten er op zo’n moment in je opkomen. Toen ik naar de agent keek die de leiding had bij mijn verhoor, viel me op dat hij door zijn uitpuilende ogen de starende blik had van een dronken gargouille op een openbaar gebouw. ‘Of liet hij je soms in bed rare din-

gen met hem doen? Dit is een ernstige zaak, niet iets om gekheid over te maken.'

Zijn gelach knalde keihard door de kamer. Er verschenen twee diepe kuiltjes in zijn wangen, die een verbluffende transformatie teweegbrachten. De gargouille was veranderd in een cherubijntje.

14 'En het was het geld, hè? Ze hebben te veel, die blanken,' zei zijn partner, een stevige vrouw in een verschoten uniform dat bij elke beweging die ze maakte leek te zullen knappen. Er was al een knoop van haar uniformjasje gevallen.

Ik kon mijn ogen niet afhouden van de roze plastic krulspelden in haar haar. Zelfs in mijn benauwde situatie kwam de solitaire gedachte in me op dat niemand toch zeker meer zulke plastic krulspelden maakte, van die stekelige dingen die vast gaan zitten in je haar, samen met scherpe plastic prikkers.

'Zo'n leuke jonge vrouw als jij,' zei ze. 'Je ziet er lang niet slecht uit ondanks de, tja, je weet wel. Je weet zonder meer hoe je voor jezelf moet zorgen, dat moet ik je nageven. Maar heus, waarom zou je anders zo bij een blanke man wonen, helemaal alleen, jullie samen in dat grote huis?'

Tijdens het praten stak ze haar rechterduim diep in haar linkerneusgat.

Ik herhaalde wat ik hun al had verteld. 'Ik woonde bij Lloyd Hendricks omdat mijn ouders me als kind aan hem hebben verkocht.'

Terwijl ik het zei, wist ik al dat niemand me zou geloven, en waarom zouden ze ook, als ik het zelf nauwelijks kon geloven, als ik er mijn hele leven mee heb geworsteld om het te begrijpen. Vanaf het moment waarop ik zag hoe mijn moeder het geld dat Lloyd haar had gegeven, in haar beha stopte, vanaf het moment waarop Lloyd het portier van zijn auto achter me dichtsloeg, heb ik me afgevraagd hoe mijn ouders

zich ertoe hadden kunnen brengen dit te doen.

‘Mijn ouders hebben me aan hem verkocht,’ herhaalde ik. Agent Krulspelden keek naar agent Kuiltjes en lachte.

‘Waar heeft ze het over?’ zei ze. Met haar wijsvinger schoot ze het opgedroogde snot van haar duim af. ‘We verkopen geen kinderen in dit land,’ zei ze. ‘Waar heb je het over?’

Er klonk een hard schurend geluid toen ze haar stoel bij de tafel vandaan schoof om de kamer uit te lopen. Haar stem kwam vanuit de gang naar ons terug. ‘*Huyai mundinzwirewo zvirimuno.*’

Na haar uitnodiging wemelde het in de kamer van de agenten. Terwijl ze zich met hun spottende gelach en luide stemmen rondom me verdrongen, wist ik dat ik hen nooit zou kunnen overtuigen. En als ze de waarheid van dit basisgegeven niet geloofden, hoe kon ik hen dan overtuigen van de manier waarop hij echt was doodgegaan? Over wat voor verbeeldingskracht beschikten ze, deze mannen en vrouwen in hun bruingrijze uniform, deze vrouw met haar gespannen naden en roze krulspelden, deze man met zijn wellustig grijns wanneer hij zich rare dingen met rijke oude blanke minnaars voorstelde, waardoor zouden zij oog kunnen krijgen voor de gruwelijke ogenblikken die waren gevolgd nadat ik Lloyd dood had aangetroffen?

Lloyd sprak zelden openlijk over hoe ik bij hem was komen wonen. Als hij het er al over had, gebruikte hij altijd eufemismen. Hij had het erover dat hij ‘me onderdak had geboden’ of ‘me in huis had genomen’, de goedgehartige rijke man die een arm zwart kind in huis neemt, de opgewekte Cheeryble uit Dickens die kost en inwoning biedt aan een ondankbare wees. Alleen was het eigenlijk een geval van een blanke man die een zwart kind had gekocht, behalve dan natuurlijk de ‘tja, je weet wel’, zoals agent Krulspelden het had ge-

noemd, de aandoening waardoor ik zwart maar niet zwart,
blank maar niet blank ben. Zo zat dat en ik zal het je allemaal
vertellen.

2

Ik zou bang moeten zijn. Ik zou 's nachts wakker moeten worden, badend in het zweet door angstdromen. Ik zou last moeten hebben van hartkloppingen, gebrek aan eetlust en eindeloze diarree.

Ik ben ook bang geweest. In het begin, toen ik op het proces wachtte en niet op borgtocht werd vrijgelaten, deelde ik een cel met Mavis Munongwa, de enige andere vrouw die hier zit voor moord. Dat was voordat ik mijn eigen cel kreeg.

Ik drukte mijn handen tegen mijn oren wanneer Mavis de namen gilde van de kinderen die ze had gedood. Soms durfde ik mijn ogen niet dicht te doen om te gaan slapen. Maar zelfs toen had de angst me niet volkomen in zijn greep. Ik stond er los van door mijn gevoel dat dit allemaal niet echt was. Dat dit allemaal niet waar was. Dat het te belachelijk was om echt te gebeuren.

Nu ben ik nog steeds wel bang, af en toe, maar de angst komt voornamelijk in mijn dromen, waarin ik aan het verdrinken ben totdat ik wakker schrik. Afgezien van die dromen slaap ik goed, of zo goed als maar gaat op een gevangenisbed in een cel waarvan de afmetingen niet voldoen aan de normen die zijn voorgeschreven door internationale verdragen voor de verstandige en humane behandeling van gevangenen. Ik eet goed, of zo goed als je maar kunt eten wanneer het eten zo slecht is als hier.

Het grootste deel van de tijd verveel ik me gewoon. Als

je iets lang genoeg doet, ook al is dat het wachten op je eigen dood, wordt het vanzelf een sleur.

18 Ik schrijf dit in mijn cel, omdat ik van Loveness de schriften en pennen heb mogen meenemen. Het is inmiddels drie weken geleden dat je me de schriften hebt gegeven en ik ben gaan schrijven. Jij was mijn eerste bezoeker van buiten. En je was beslist de eerste bezoeker uit het buitenland die een van ons ooit heeft gehad. Zelfs hier in Chikurubi hechten we, net als in de rest van Zimbabwe, de meeste waarde aan de dingen die van buiten komen. Of, nu ja, Synodia, de hoofdciplier, misschien niet.

Na mijn vertrek hadden ze het over je, Loveness en Synodia. Het was voor hen een raadsel waarom een blanke journalistenvrouw, zoals Loveness je noemde, helemaal uit Amerika zou komen alleen om met een moordenaress zoals ik te praten. Synodia griste het kaartje dat je had achtergelaten uit mijn hand en las je naam en adres voor alsof het leugens waren die ik alleen maar had verzonnen om haar te ergeren. 'Linda Carter,' zei ze, terwijl ze je kaartje las met haar duim erop. 'Wie is die Linda Carter?'

'Het is Melinda Carter,' zei ik. 'Ze is journalist en woont in Washington, in Amerika.'

Synodia vertrok haar gezicht tot pruilend ongeloof. 'Pwelinda, Pwelinda,' zei ze en ze smiet het kaartje naar me terug. 'Pwashington, Pwashington. Kun je Amerika eten? Ik zei: kun je Amerika eten? Als dat zo is, zul je Amerika eten tot je vol Amerika zit. Pwamerika, Pwamerika.'

Ik noem deze verklaringen Synodische Uitingen. Ik weet zeker dat ze in haar hoofd, wanneer ze door haar worden geformuleerd, heel logisch zijn. Alleen verliezen ze op de een of andere manier alle betekenis wanneer ze worden geuit.

Jij was mijn eerste bezoeker, afgezien van mijn advocaat, Vernah Sithole. Mijn eerste bezoeker van buiten in de twee

jaar, drie maanden, zeven dagen en dertien uur die ik hier al zit. Tot Vernah zich voor mijn zaak begon te interesseren zag ik niemand anders van buiten dan de vrouw van de Goodwill Fellowship.

Het was Vernahs idee om mijn verhaal aan jou te vertellen. Voordat ze jou naar me toe stuurde om me te interviewen, zei ze al dat ik elk detail dat ik me kon herinneren moest opschrijven, dat ik alles moest vastleggen wat sympathie voor de zaak kon wekken. ‘Dat is belangrijk voor het beroep,’ zei ze. ‘Het is belangrijk omdat de wet bij moord de doodstraf voorschrijft en we verzachtende omstandigheden moeten vinden. Dat is de enige manier om strafverlichting te krijgen.’

Het beroep is hier geen stap in de eindeloze cyclus die je in Amerika doorloopt. En er is geen gouverneur die op het laatste dramatische moment gratie kan verlenen. Ik kan maar één keer in beroep gaan bij het gerechtshof. Vernah is in beroep gegaan tegen zowel de straf als de schuldigverklaring. De rechters kunnen drie dingen doen: ze kunnen de schuldigverklaring bevestigen en de straf handhaven; de schuldigverklaring bevestigen, maar de straf vernietigen, of, het beste van allemaal, ze kunnen zowel de schuldigverklaring als de straf vernietigen.

Moet je mij zien, met mijn juridische jargon. Ik ben een deskundige geworden in mijn eigen zaak. Misschien zou ik hier helemaal niet zijn als Vernah mijn advocaat was geweest toen ik werd gearresteerd, of als zij me had verdedigd tijdens mijn proces. Ik had helemaal geen advocaat. Toen ik bekende dat ik Lloyd had gedood, had ik dagenlang niet geslapen of gegeten. Dat is nóg een reden waardoor Vernah ervan overtuigd is dat mijn beroep kans van slagen heeft.

Zoals ik al heb gezegd, was het ook een voorstel van Vernah om jou te schrijven. ‘Schrijf Melinda Carter,’ zei ze. ‘Ver-

tel haar alles, ook de dingen waarvan je denkt dat ze die al weet.'

Je hebt geen idee hoe vreemd het is om dit tot jou te richten. Net als alle lezers van het tijdschrift waarvoor je schrijft, ken ik je werk. Telkens wanneer ik je blad kocht, sloeg ik de interviews met grote beroemdheden en de uiteenzettingen over de oorlog in Irak en de financiële schandalen over om elke maand allereerst jouw column te lezen.

20 Daardoor weet ik dat je er je beroep van hebt gemaakt om gerechtelijke dwalingen aan de kaak te stellen. Vernah heeft me verteld dat je hier een jaar bent om research te doen voor een serie artikelen over onze achterlijke rechtspraak.

Verity Gutu, een ware bron van eindeloze, vaak onbeduidende informatie, heeft me verteld dat ik bij Vernah Sithole in goede handen ben. Ze zei, en dit waren haar exacte woorden: 'Je bent in goede handen bij die advocatenvrouw Sithole.'

Loveness heeft me verteld dat ze in Gweru een vrouw heeft verdedigd die haar baby in een latrinekuil had gegooid. De baby had het niet overleefd; het meisje was verdronken in de ontlasting en urine en het stinkende zweet. Volgens Loveness was de vrouw er dankzij Vernah afgekomen met een straf van een jaar voorwaardelijk. 'Het is jammer,' had de rechter gezegd, 'dat de advocate meer berouw toonde dan haar cliënt.'

Tot de gratie waar Vernah voor vecht een feit is, als dat ooit gebeurt, schrijf ik dit in de schaduw van de galg. Als het Openbaar Ministerie en het ministerie van Gevangenis en Straffen hun zin krijgen, zal ik aan een touw bungelen en hangen tot mijn nek uitrekt en breekt of knakt en mijn ingewanden zich legen en mijn leven voorbij is, waarna ik een armenbegrafenis en een anoniem graf zal krijgen.

Vandaag heb ik nagedacht over de vraag die je me hebt ge-

steld tijdens onze tweede ontmoeting: waarom geen enkele journalist hier geïnteresseerd was in mijn verhaal. Op mijn minder cynische dagen zou ik antwoorden dat andere dingen belangrijker zijn: wie de verkiezingen gaat winnen; wie aan de macht zal komen; welke man zijn vrouw met wat voor instrument heeft gedood; wie *Big Brother Africa* zal winnen; de voetbalscores en cricketuitslagen; geheimzinnige bijeenkomsten die verband houden met zwarte kunst en grafroof, boze geesten en vervloekingen.

21

In veel opzichten ben ik blij dat niemand ervoor heeft gekozen mijn verhaal te vertellen. Toen de kranten in het begin over Lloyds dood schreven, richtten ze zich op mijn aandoening, zoals ook altijd was gebeurd in het township waar ik woonde voor Lloyd me kocht. Daar bekeken de kinderen iedereen die anders was met een meedogenloze eerlijkheid. Als ze iemand zonder benen zagen, wezen ze er niet op dat iemand zonder benen leefde of dat iemand leefde zonder te kunnen zien; ze riepen: *hona chirema, hona bofu*, moet je die hinkepoot zien, moet je die blinde zien, waarbij ze de aandacht richtten op elk gebrek.

Hun houding kwam impliciet voort uit de taal zelf. *Bofu* is een zelfstandig naamwoord van de vijfde categorie, die dingen aangeeft, net als *benzi*, het woord voor een gek. *Chirema* is, zoals *chimumumu*, een zelfstandig naamwoord van de zevende categorie, die ook dingen of voorwerpen aangeeft, levenloze voorwerpen of gehavende, gebrekkige personen. Als *murungudunhu* of *musope* bevind ik me bij normale mensen in de eerste categorie zelfstandige naamwoorden. Maar *murungudunhu* is beladen met betekenis. Als *murungudunhu* ben ik een zwarte vrouw die niet is vergeven van de witheid van *murungu*, het voorrecht, maar van die van *dunhu*, van spot en bedriegerij, een afzichtelijke witheid.

Aanvankelijk dacht ik dat het moeilijk zou zijn om dit al-

lemaal voor je op te schrijven, maar mijn geest wordt overspoeld door herinneringen die sneller opborrelen dan ik ze kan opschrijven. Mobhi's voetjes, met het stof van Mharapara Street nog op haar voetzolen, die uit de fatale emmer steken. Copperplate dendert door de heuvels van Umwinsidale. Het gelach van Lloyd en Zenzo gaat over in de stem van de Doper die zegt dat ik Satan moet verwerpen. Het water van de rivier de Mukuvisi sluit zich boven mijn hoofd terwijl ik het doodsbang uitschreeuw.

De herinneringen komen al boven zolang ik hier ben. Lang voordat Vernah Sithole me heeft gevraagd ze voor jou op te schrijven had ik al een zee van tijd waarin niets anders te doen was dan te denken en te peinzen. Er is hier niets te doen in de twaalf doodse uren tussen halfvijf 's middags, wanneer we voor de nacht worden opgesloten, en halfvijf 's morgens, wanneer de sirene gaat. Afgezien van de Bijbel is hier niets te lezen, en ik kan met niemand praten doordat ik mijn eigen cel heb.

We mogen onze bijbel meenemen naar onze cel, maar ik mag de mijne vaak niet meenemen van Synodia. Ze ergert zich alleen maar aan mijn bestaan. Ze vindt het vreselijk dat ik Engels spreek, ze vindt het vreselijk dat ik ooit bij blanken heb gewoond, ze vindt het vreselijk dat ik in het buitenland heb gestudeerd, ze vindt het vreselijk dat ik hier zit voor moord.

Dus denk ik na over mijn leven, terwijl ik de gebeurtenissen waardoor ik hier ben beland nog eens op een rijtje zet, ze opnieuw orden en ze me weer voor de geest haal in een einde-loze cyclus van 'stel dat'.

Jimmy Blauw Boter benijdt me om mijn oude leven bij Lloyd. Ze benijdt me om Summer Madness, een huis dat in haar verbeelding is uitgegroeid tot een kast van reusachtige afmetingen. Ze begrijpt niet dat iemand die ooit in zo'n vil-

la heeft gewoond, zo kalm kan slapen op een matras op de grond in een gevangenis, of groen beschimmeld brood kan eten. Ze begrijpt niet dat ik samen met de anderen de afgekeurde goederen kan staan repareren in de smerige voorraadkamer die we de afkeur noemen, of dat ik urenlang in de wasserij kan staan, waar ik de kleren was en strijk van de cipiers, die we beslist moeten aanspreken met de hartelijke term ‘*mbuya* cipier’, hoewel ze ons onderwerpen aan hun kleinzielige vormen van tirannie.

23

Ik zou haar graag vertellen dat armoede mij geen angst inboezemt, omdat ik armoede heb gekend en heb overwonnen. Ik zou haar willen vertellen, al weet ik niet of ze het ooit zou begrijpen, dat zelfs de grote villa's hun geheime ellende bevatten. Ik zou haar graag vertellen dat ze meer ellende bevatten omdat er meer plaats voor is.

3

24 Ze verschijnen soms nog, mijn vader en mijn moeder. Ze verschijnen om het ritme van mijn leven overdag te verstoren, ze verschijnen ongevraagd wanneer ik in de wasserij of de afkeur ben, wanneer ik onder leiding van Synodia voor het ontbijt gezangen zing. Ze komen boven in de gevangentuin wanneer ik in gedachten met iets anders bezig ben en ik hen niet met mijn wil heb opgeroepen. Ze verschijnen met mijn zusjes, met Joy, die we Joyi noemden, en Moreblessings, die we Mobhi noemden. Ze verschijnen met mijn broertje, Gift, die we Givhi noemden.

Als je probeert je levensverhaal op te schrijven begrijp je pas echt hoe moeilijk het is om het begin te pakken te krijgen. Kon ik maar beginnen op de traditionele manier, met je alles vertellen over mijn vader en moeder en hoe ze elkaar hebben leren kennen en wie hun ouders waren en alle verwekkingen die aan hun leven zijn voorafgegaan, maar dat kan ik niet. Toen ze me aan Lloyd verkochten en ik ergens anders ging wonen, wist ik niets anders van hen dan dat ze mijn vader en moeder waren.

Het ritueel van de orale autobiografie verlangt hier dat we onze verhalen beginnen door onze positie in het gezin te bepalen. 'Ik ben de oudste in een gezin van zeven.' 'Ik ben de jongste in een gezin van vier.' 'Ik ben het middelste kind in een gezin van zeven; twee zijn er dood en er leven er nog maar vijf.' Je identiteit begint met die ene zin: ik ben de eer-